

**COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

**СЪВЕТ НА ЕВРОПА
ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА**

ПЕТИ СЪСТАВ

ДЕЛО ЯНАКИЕВ С/У БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 40476/98)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

10 август 2006 г.

Решението става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Същото може да е предмет на редакторски преглед.

По делото Янакиев с/у България,

Европейският съд по правата на човека (пети състав), заседаващ в камара, съставена от следните лица:

Г-н П. ЛОРЕНЦЕН (P. LORENZEN), *Председател*,
Г-жа С. БОТУШАРОВА (S. BOTOUSCHAROVA),
Г-н К. ЮНГВИЙРТ (K. JUNGWIERT),
Г-н В. БУТКЕВИЧ (V. BUTKEVYCH),
Г-н Р. МАРУСТЕ (R. MARUSTE),
Г-н Ж. БОРЕГО БОРЕГО (J. BORREGO BORREGO),
Г-жа Р. ИЕГЕР (R. JAEGER), *съдии*,
и Г-жа Ц. ВЕСТЕРДИЙК (C. WESTERDIEK), *Секретар на камарата*,
След тайно съвещание проведено на 10 юли 2006 г.,
Постановява следното решение, прието на тази дата:

ОТНОСНО ПРОИЗВОДСТВОТО

1. Делото е образувано по жалба (№ 40476/98) срещу Република България подадена в Европейската комисия по правата на човека („Комисията“) на 6 януари 1998 г. съгласно предишен член 25 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от Г-н Константин Аргиров Янакиев, български гражданин роден през 1944 г. и живеещ във Варна („жалбоподателят“).

2. Жалбоподателят е представляван от г-н Н. Руневски, практикуващ в София адвокат. Българското правителство („Правителството“) е представлявано от своя агент Г-жа М. Димова от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, че му е била отказана възможността да обжалва мълчаливия отказ на кмета да му одобри продажбата на апартамент и че производството, в резултат на което Върховният административен съд се е произнесъл, че този отказ не подлежи на преглед за законосъобразност е било несправедливо. В допълнение той твърди още, че неодобряването на продажбата от кмета го е лишило от възможността, предвидена в националното право, а именно, да получи апартамента на преференциална цена.

4. Жалбата е прехвърлена на Съда на 1 ноември 1998 г., когато влиза в сила и Протокол № 11 към Конвенцията (член 5, ал. 2 от Протокол № 11).

5. Жалбата е разпределена на първи състав на Съда (правило 52, ал. 1 от Правилника на съда). Камарата, която разглежда делото в рамките на посочения състав (чл. 27, ал. 1 от Конвенцията), е конституирана съгласно правило 26, ал. 1.

6. С решение от 6 май Съдът (първи състав) обявява жалбата за допустима.

7. Жалбоподателят, за разлика от Правителството представя допълнителни становища по същество (Правило 59, ал. 1).

8. На 1 април 2006 г. делото е разпределено на новосформирания Пети състав (Правило 25, ал. 5 и Правило 52, ал. 1).

ОТНОСНО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

9. Със заповед от 13 октомври 1983 г. жалбоподателят, заедно със семейството си, е настанява като наемател в апартамент, който от 1980 г. е зачислен от държавата „за ползване, стопанисване и управление” на държавното предприятие където той работи. Той се нанася в апартамента през 1986 г.

10. С решение на Министерски съвет от 20 септември 1991 г. предприятието, в което работи жалбоподателят е преобразувано в еднолично дружество с ограничена отговорност, собственост на държавата. На 28 януари 1992 г. Варненският окръжен съд вписва новосъздаденото дружество в търговския регистър. На 5 август 1992 г. по решение на Министъра на индустрията, действащ в качеството на представител на едноличния собственик на капитала – държавата – преобразува дружеството в еднолично акционерно дружество собственост на държавата. На 15 септември 1992 г. Варненският окръжен съд отразява промяната в търговския регистър.

11. По-късно през 1992 г., на 3 август 1992 г., когато влизат в сила определени промени в Закона за уреждане на жилищните въпроси на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове от 1991 г. – “Жилищният закон от 1991 г.” – (вж. по-долу параграфи 24-27), жалбоподателят кандидатства за закупуване на апартамента. Той смята, че параграф 4 от допълнителните разпоредби на закона му дава право да закупи апартамента на преференциална цена. Изглежда, че много негови колеги са закупили от своя работодател, по силата на тази разпоредба, апартаменти, в които преди това са живели под наем. На 28 декември 1992 г. бордът на директорите на работодателя на жалбоподателя одобрява продажбата.

12. На 4 януари 1993 г. жалбоподателят се обръща към кмета на Варна с искане той да одобри продажбата, като прилага декларации и документи, целящи да покажат, че той е отговаря на всички изисквания, посочени в член 2 на закона (вж. по-долу параграф 27). В допълнение, той представя и писмо от борда на директорите на своя

работодател, което информира кмета, че продажбата е одобрена и го моли да я валидира. В писмото изрично е посочено, че продажбата трябва да се осъществи по силата на параграф 4 от допълнителните разпоредби на Жилищния закон от 1991 г. като е посочена и банковата сметка на предприятието, на която общината трябва да прехвърли приходите след като жалбоподателят извърши плащането.

13. Кметът не отговаря и през 1993 г., на непосочена дата, жалбоподателят подава във Варненския окръжен съд жалба срещу мълчаливия отказ на кмета.

14. С решение от 30 ноември 1994 г. вписано в съдебния регистър на 5 декември 1994 г., Варненският окръжен съд отменя отказа и задължава кмета да издаде, в рамките на месец, заповед валидираща продажбата. Той посочва следното:

“Съгласно член 111 на [Наредбата за държавните имоти от 1975 г. – вж. по-долу параграфи 33-36], продажбата на ведомствени жилищни единици се осъществява от общинските съвети при условията на член 111, ал. 4 от [наредбата], т.е., съгласно предложение на съответния държавен орган, в което е посочен купувачът. При такъв случай, по силата на член 120 от [наредбата], общинският съвет осъществява продажбата въз основа на заповед издадена от него.

Текстът в член 120 от [наредбата] е категоричен по отношение на това, че ако са изпълнени всички условия на провеждане на сделката, общинският съвет не може да преценява какво да прави, а трябва да издаде съответната заповед. Без съмнение, такава заповед представлява индивидуален административен акт и като такъв подлежи на обжалване, както и мълчаливият отказ за нейното издаване, по силата на [Закона за административното производство от 1979 г. – “ЗАП” – вж. по-долу параграф 41].

Фактите по делото безусловно сочат, че жалбоподателят е бил наемател във [въпросния] апартамент по силата на ед[на] ... заповед ... от 13 октомври 1983 г. Като такъв, той има правото да го закупи съгласно процедурата уредена в [наредбата].

Няма съмнение и, че апартаментът е собственост на [работодателя на жалбоподателя].

С решение на борда на директорите [на работодателя на жалбоподателя] от [28 декември 1992 г.] на жалбоподателя е разрешено да закупи ведомствения апартамент, в който живее.

В изпълнение на това решение [работодателят на жалбоподателя] се обръща с молба към председателя на изпълнителния комитет на Варненския общински съвет [т.е. към кмета – вж. по-долу параграф 35], в която е посочил и купувача. По този начин, са изпълнени всички изисквания на член 111 от [наредбата].

При тази фактическа обстановка, Общинският съвет би трябвало да се изпълни задължението си по член 120 от [наредбата], приключвайки в надлежна форма вече постигнатото между страните съгласие и издавайки съответната заповед.

В действителност, общинският съвет не е страна по продажбата. Страните са собственикът на ведомственото жилище [апартаментът] и наемателят.

Общинският съвет действа като административен орган, който само одобрява вече сключения договор.

Мълчаливият отказ да направи това е бил незаконосъобразен.”

15. Кметът отказва да изпълни и на 3 февруари 1995 г. подава пред Върховния съд молба за преглед по реда на надзора (вж. по-долу параграфи 43-45) твърдейки, че такава заповед – или отказът да се издаде такава – не е индивидуален административен акт и следователно не подлежи на обжалване по ЗАП.

16. Жалбоподателят подава насрещна молба за преглед, твърдейки, *между другото*, че спорът не се отнася до обикновена продажба на ведомствено жилище, а до продажба на жилище, обект на специалните разпоредби на параграф 4 от допълнителните разпоредби на Жилищният закон от 1991 г. Следователно, ролята на кмета не е на страна по договора, както би било по принцип, а на наблюдаващ административен орган. След като същественият условия на сделката за покупко-продажба са изпълнени, кметът трябва да я одобри. Той или тя може да откаже само ако жалбоподателят не отговаря на изискванията на закона.

17. Заседанието на Върховния съд е проведено на 7 октомври 1996 г. Адвокатът на жалбоподателя твърди, че молбата на кмета за преглед не е била подадена в срок. Участващият прокурор също поддържа, че молбата не е подадена в срока и заявава, че на кмета трябва да се разреши да представи доказателства, за да докаже кога решението на Варненския окръжен съд е било вписано в регистъра. По време на заседанието делото не е обсъждано по същество.

18. На 9 октомври 1996 г. Върховният съд изпраща писмо до Варненския окръжен съд със запитване относно датата, на която решението на последния е вписано в съдебния регистър. Варненският окръжен съд отговаря, че решението му е вписано на 5 декември 1994 г.

19. През декември 1996 г. Върховният съд е разделен на Върховен касационен съд и Върховен административен съд. Новосформираният Върховен административен съд поема дела като това на жалбоподателя, при които пред бившия Върховен съд са били висящи молби за преглед по реда на надзора на решения по административни дела.

20. На 14 януари 1997 г. Върховният административен съд постановява решение в тричленен състав. В него се посочва, че молбата за преглед е била подадена в законоустановения двумесечен срок и следователно е допустима, и продължава:

“... Молбата за преглед е основателна.

В решението си Варненският окръжен съд отменя мълчаливият отказ на кмета ... на Варна да встъпи в договора за продажбата на ведомствено жилище ... на неговия наемател...

Решенията на кмета да встъпи в договори за продажба на ведомствени жилища по смисъла на Наредбата за държавните имоти [от 1975 г.], включително и в случаите, при които жилищата са били дадени за стопанисване на министерства други държавни органи, държавни търговски дружества и институции или отказът му да направи това, не са административни актове по смисъла на член 2 от [ЗАП]. Тези решения предхождат изпълнението на двустранната сделка за прехвърляне на съответната собственост от държавата на частния купувач и удостоверяват официалното съгласие на кмета ... относно бъдещото изпълнение на такава сделка. Въпреки това, [кметът] не действа като административен орган, той е поставен на равна нога с частното лице сключващо договора с него. Поради тази причина, при такива случаи неговите актове излизат извън обсега на [ЗАП] и не са обект на обжалване по реда посочен в него. ...

Освен това, имайки предвид условията на член 117 от Наредбата за държавните имоти [от 1975 г.], не може да се приеме, че общините са обвързани да продават ведомствени жилища на наемателите живеещи в тях. В тази разпоредба е уреден само начина, по който тези жилища се продават и лицата, които имат право да ги закупят при положение, че компетентният орган е взел решение в този смисъл. По отношение на кмета не стои правното задължение да одобри продажбата на ведомствен апартамент. Липсата на такава правно задължение изключва административен или съдебен преглед по [ЗАП].

...

[Варненският] окръжен съд е превишил правата си, разглеждайки жалбата [за преглед за законосъобразност]. Следователно, решението му трябва да бъде отменено, а жалбата да се остави без разглеждане и делото да бъде прекратено. ...”

21. Жалбоподателят подава на 24 февруари 1997 г. жалба, излагайки всичките си аргументи, включително и тези, които се отнасят до съществуването на делото. По-късно той представя и допълнителни съображения. Съдебното заседание е проведено на 19 юни 1997 г., на което адвокатът на жалбоподателя оспорва и прави препратка към предишната си писмена защита.

22. На 10 юли 1997 г. Върховният административен съд се произнася в петчленен състав, че жалбата на жалбоподателя е подадена в срок, но я оставя без уважение на следните основания:

“Решението на тричленния състав е основателно. Процедурата пред Варненския окръжен съд се отнася до отказа на кмета на Варна да встъпи договор за продажба на ведомствено жилище. Правилно е твърдението, че решението за встъпване в договор за продажба на ведомствени жилищни единици по начина описан в Наредбата за държавните имоти [от 1975 г.] включително и когато [такива жилищни единици] са предоставени на държавни органи, какъвто е настоящия случай, или отказът да се направи това, не е индивидуален административен акт по смисъла на член 2 от ЗАП. [Тези актове] предхождат изпълнението на двустранната сделка за прехвърляне на съответната собственост от държавата на [частното лице] купувач и удостоверяват официалното съгласие на кмета ... относно бъдещото изпълнение

на тази сделка. [Кметът] не действа като административен орган; той е поставен на равна нога с частното лице. Следователно, в такива случаи неговите актове не попадат в обсега на [ЗАП]. Актове, които се отнасят до гражданско-правни взаимоотношения, където административният орган и [лицето, до което се отнася акта] са поставени на равна нога, не са индивидуални административни актове по смисъла на ЗАП.

Тричленният състав правилно е установил, че имайки предвид член 117 и следващите от Наредбата за държавните имоти [от 1975 г.] не може да се приеме, че общините са обвързани да продават ведомствени жилищни единици на живеещите в тях. В тази разпоредба е уреден само начинът на продажба на тези жилища, като те могат да бъдат закупени при положение, че компетентният орган е взел решение в този смисъл. Все пак, по отношение на кмета не е налице правното задължение ... да одобри продажбата на ведомствен апартамент и при липсата на такова правно задължение е недопустим административен или съдебен обжалване по ЗАП.”

23. Нито тричленният, нито петчленният състав споменават в мотивите си Жилищния закон от 1991 г.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

A. Жилищният закон от 1991 г.

24. Този закон се отнася най-вече до лица, вложили средства в жилищно-спестовни влогове преди 1991 г. (жалбоподателят не попада в тази категория).

25. Отделно от това, параграф 4 от допълнителните разпоредби на закона занимаващ се с жилищните нужди на работещите в държавни ведомства и влязъл в сила през октомври 1991 г., гласи следното:

“Ведомствата притежаващи жилищни сгради могат да продават съществуващите жилища на своите работници и служители ... при условие, че лицата желаещи да ги закупят отговарят на изискванията на член 2, ал. 1.”

26. С изменения, влезли в сила на 3 август 1992 г., измененият текст звучи така:

“1. Ведомствата ... с решения на ръководствата им, взети след 4 март 1991 г. до шест месеца от влизане в сила на това изменение и допълнение на закона, продават наличните жилища на своите работници и служители при следните условия:

(1) работниците и служителите, които са подали молби за закупуване на ведомствени жилища до 4 март 1991 г. включително или са били наематели на такива жилища преди тази дата и отговарят на изискванията на чл. 2, ал.1, точки 1, 3 и 4 от закона, закупуват жилищата по цени, определени в [придирни, по-благоприятни правила за определяне на цената].

(2) работниците и служителите, на които са били издадени настанителни заповеди след 4 март 1991 г., до влизане в сила на това изменение и допълнение на закона и към датата на издаване на настанителната заповед отговарят на

изискванията на чл. 2, ал. 1, точки 1, 3 и 4, закупуват жилищата по цени, определени [по вважашите тогава правила за определяне на цените].

2. Разликата между стойността на жилищата, придобити по ал. 1, и фактическата им стойност е за сметка на [съответното ведомство].”

27. Точки 1, 3, и 4 на член 2, ал. 1 от закона, действащи към съответното време, уреждат определени условия по отношение на лицата, попадащи в обсега на този закон: (i) че те не притежават жилищни имоти или вили, годни за постоянно обитаване, чиято стойност заедно със стойността на останалото им имущество не надхвърля 150,000 стари български лева, (ii) че не са прехвърляли жилищни имоти на други лица след 1 януари 1981 г. с изключение на подялба на съсобственост и че (iii) общата стойност на движимото и недвижимото им имущество различно от жилището и вилата, не надвишава 150,000 стари български лева по оценка, направена съгласно изискванията на Правилника за прилагане на закона.

Б. Правилник за прилагане на Жилищния закон от 1991 г.

28. Член 2 от Правилника („Правилник за прилагане на Закона за уреждане на жилищните въпроси на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове“) влязъл в сила през октомври 1992 г., гласи следното:

“Правоимащи лица по смисъла на Закона са:

...

(3) наематели на [ведомствени] жилища с настанителни заповеди, издадени до 3 август 1992 г. ...”

29. Параграф 2, ал. 1 от допълнителните разпоредби на Правилника определя „налични ведомствени жилища“ (изразът използван в параграф 4 от допълнителните разпоредби на Закона – вж. по-горе параграфи 25 и 26) като жилища приети към 4 март 1991 г. (в случаите попадащи под член 1, ал. 1 на параграф 4) или към 3 август 1992 г. (в случаите попадащи под член 1, ал. 2 на параграф 4).

30. Параграф 2, ал. 2 от допълнителните разпоредби на Правилника урежда, че разпоредбите на параграф 4 от допълнителните разпоредби на Закона не се прилагат за наематели на жилища, предоставени от общините на ведомства за ползване, стопанисване и управление.

31. Параграф 2, ал. 3 от допълнителните разпоредби на Правилника посочва, че решенията за продажба на ведомствени жилища са действителни, ако са взети от колективния орган на управление или от съответния министър или упълномощено от него длъжностно лице.

32. Параграф 18, ал. 1 от преходните и заключителни разпоредби на Правилника (допълнен през март 1995 г.) урежда, че ако

ведомствените жилища по параграф 4 от допълнителните разпоредби на Закона са заприходени като дълготрайни активи по баланса на търговските дружества и държавните фирми, разликата между продажната им цена и балансовата им стойност, се отразява в намаление на капитала или уставния фонд на предприятието.

В. Наредбата за държавните имоти от 1975 г.

33. Наредбата за държавните имоти от 1975 г. (отменена през септември 1996 г.) приета от Министерски съвет по силата на член 21 от Закона за собствеността от 1951 г. – който го оправомощава да изготвя наредби за “управление, ползване и разпореждане” с държавна собственост – и, *между другото*, определя процедурата за продажба на ведомствени жилища (член 109, ал. 1).

34. Член 111, ал. 2 от нея урежда, че там където жилища предоставени, *между другото*, за „ползване, стопанисване и управление” на ведомства или на държавни търговски дружества се дават за продажба, те трябва да бъдат върнати на общината, на чиято територия се намират, за да може да се осъществи сделката.

35. Член 120, ал. 1 предвижда, че продажбата се осъществява въз основа на заповед от председателя на изпълнителния комитет на общинския съвет (след приемането на Конституцията от 1991 г., това е кметът).

36. Член 117 се занимава с условията за и начина на осъществяване на продажбата на ведомствени жилища на наематели.

Г. Правен режим на активите на държавните дружества

37. По време на комунистическия режим, преди 1989 г., държавните предприятия не са разполагали с право на собственост върху активите си; тези активи са били собственост на държавата и са им били предоставяни единствено за „ползване, стопанисване и управление”.

38. По силата на Търговския закон от 1991 г. и други законодателни промени от 1991 г. и 1992 г., държавните предприятия трябва, с решение на съответното министерство и след регистрация в компетентния съд, да се преобразуват в еднолични дружества с ограничена отговорност или в еднолични акционерни дружества, чийто едноличен собственик на капитала или акционер е държавата.

39. Остава неизяснен въпросът и в правната теория след 1991 г. се дискутира, дали преобразуваните предприятия стават собственици на активите си или продължават да бъдат само бенефициенти на правото на „ползване и управление” от името на държавата. В крайна сметка това е уредено с приемането през май 1996 г. на Закона за държавната

собственост и Закона за общинската собственост от 1996 г. И в двата закона член 2, ал. 4 предвижда, че активите на държавните или общински търговски дружества не са собственост на държавата или респективно на общината, дори и те да са единствен акционер или съдружник в такова дружество. През декември 1999 г. Върховният административен съд потвърждава, че тази разпоредба важи и за апартаменти, които преди са били предоставяни на държавни предприятия за „ползване и управление” и които по-късно са били преобразувани в търговски дружества (реш. № 7376 от 30 декември 1999 г. по адм.д. № 4277/1999 г., ВАС, III о.).

Д. Съдебен контрол върху административни актове

1. Относими конституционни и законови разпоредби

40. Член 120 от Конституцията от 1991 г. гласи:

“1. Съдилищата осъществяват контрол за законност на актове и действия на административните органи.

2. Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всички административни актове, които ги засягат, освен изрично посочените закони.”

41. ЗАП урежда процедурата за издаване на административни актове и за съдебен контрол на същите. Член 2, ал. 1 от ЗАП определя „индивидуалните административни актове” като „актове издавани [от ведомствени и общински органи], с които се създават права или задължения или се засягат права или законни интереси на отделни граждани или организации, както и отказите за издаване на такива актове”. Съгласно членове 33 и 34 от ЗАП всички „административни актове” могат да се обжалват по отношение на тяхната законосъобразност, с изключение на тези свързани непосредствено с националната сигурност или изрично посочени в закон.

2. Решение № 21 от 1995 г. на Конституционния съд

42. С тълкувателно решение № 21 от 26 октомври 1995 г. по к.д. № 18 от 1995 г., обн. ДВ, бр. 99 от 10 ноември 1995 г.) Конституционният съд дава задължително тълкуване на член 120, ал. 2 от Конституцията. Той посочва, *между другото*, че тази разпоредба обхваща всички административни актове, независимо от техния характер или теоретична квалификация. Изключение от преглед за законосъобразност по отношение на определен административен акт, може да бъде уредено само със закон. „Всички административни актове” означава „без изключение”. Конституционната разпоредба не се отнася единствено до вътрешни актове, които не засягат физически или юридически лица извън съответната администрация.

Г. Процедура за преглед по реда на надзора пред бившия Върховен съд

43. До декември 1997 г. член 44 от ЗАП урежда, че решенията на окръжните съдилища по жалби срещу административни актове са окончателни и могат да бъдат отменяни само съгласно член 225 и следващите от Гражданско процесуалния кодекс от 1952 г. (“ГПК”).

44. Членове 225-30 от ГПК, отменени от 1 април 1998 г. уреждат процедури за преглед по реда на надзора пред бившия Върховен съд. Тези текстове уреждат, преди 1990 г., че процедура за преглед може да бъде започната по предложение на Главния прокурор или Председателя на Върховния съд, по правило, не е ограничена във времето и се провежда в закрито заседание от състав на Върховния съд или от неговия пленум.

45. Считано от 21 април 1990 г. тези текстове са съществено изменени и от тогава уреждат, че процедурите за преглед могат да бъдат започнати по молба на страна по делото (член 225, ал. 1), подадена в двумесечен срок от влизане в сила на решението на по-долния съд (член 226, ал. 1) или по предложение на Главния прокурор (член 225, ал. 2), направено в рамките на една година от влизане на решението в сила (член 226, ал. 1). Молбата за преглед не спира изпълнението, но Върховният съд може да разпорежи, въз основа молбата на страната, спиране на изпълнението на решението на по-долния съд при условие, че изпълнението би причинило непоправима вреда на страната, подала молбата (член 225, ал. 4). Молбата се разглежда от Върховния съд в открито заседание в присъствието на страните по делото (член 227, ал. 2). Върховният съд може да отмени решението в неговата цялост или частично, когато (i) то „противоречи на закона”, (ii) “по време на процедурата или във връзка с постановяване на решението [са] настъпили съществени нарушения на процесуалния закон”, или (iii) когато то е „необосновано” (член 225, ал. 3 във връзка с член 207). При положение, че Върховният съд отмени решението на по-долния съд, той може да го реши по същество или по изключение да го върне на по-долния съд за преразглеждане (член 229, ал. 2).

Ж. Възможността за подновяване на гражданското производство като резултат от решение на Европейския съд по правата на човека

46. Съгласно член 231, ал. 1, б. (з) от ГПК, приет през 1997 г. и в сила от 1 април 1998 г., заинтересована страна може да иска подновяване на гражданското производство, когато „с решение на Европейския съд за защита на правата на човека е установено

нарушение на [Конвенцията]”. Тази разпоредба е приложима, по силата на член 45 от ЗАП и член 41, ал. 1 от Закона за върховния административен съд от 1997 г., и по отношение на административните дела. Върховният административен съд вече я използва, за да възобнови производства, приключили със заключения, че съдилищата нямат компетентност да разглеждат жалби срещу административни актове (вж. *Ал-Нашиф с/у България* [*Al-Nashif v. Bulgaria*], № 50963/99 г., 20 юни 2002 г.; и реш. № 4332 от 8 май 2003 г. по адм.д. № 11004/2002 г., ВАС, петчленен състав).

ОТНОСНО ПРАВОТО

I. ТВЪРДЕНИЕ ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6, АЛ. 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

47. Жалбоподателят се оплаква, че му е отказан достъп до съд по отношение на обжалването на мълчаливия отказ на кмета да пристъпи към продажбата на апартамента. Той се оплаква също така, че процедурата пред Върховния административен съд е била несправедлива. Той се позовава на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията, който гласи следното:

“при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения ..., всеки има право на справедливо ... гледане ... от независим и безпристрастен съд ...”

A. Аргументите на страните

1. Жалбоподателят

48. Жалбоподателят твърди, че по отношение на мълчаливия отказ на кмета да одобри закупуването на апартамента, му е бил отказан ефективен достъп до съд. Той поддържа, че започнатите от него процедури са имали за цел да защитят гражданското му право, по смисъла на Конвенцията, да закупи апартамента.

49. По отношение на въпроса, дали одобрението на кмета е било необходимо и дали, следователно, започнатите от него процедури, са били решаващи по отношение на правото, жалбоподателят твърди, че продажбите на апартаменти, собственост на ведомства винаги са се осъществявали по начина, уреден в Наредбата за държавните имоти от 1975 г. Такова е било и мнението на Варненския окръжен съд, на практика единственият съд, който разглежда въпроса. Съгласно наредбата, единственото възможно действие на борда на директорите

на работодателя на жалбоподателя е да поиска разрешението на кмета. Правителството не оспорва това.

50. Жалбоподателят заявява, че въпросът, дали отказът на кмета е „индивидуален административен акт” по смисъла на вътрешното право не е съществен за целите на член 6, ал. 1 от Конвенцията. Това, което е от значение е, че той е имал право да закупи апартамента, и то е било нарушено. Въпреки това, Върховният административен съд, позовавайки се на остарялата теория за „индивидуалния административен акт” и пренебрегвайки разпоредбата на член 120, ал. 2 от Конституцията, не признава компетентността на съда да разгледа по същество неговата жалба за преглед за законосъобразност. Във всеки случай, Върховният административен съд се е заблудил в анализа си по отношение на вътрешното право. Вярно е, че по правило актовете на кмета във връзка с продажба на държавна собственост не са „административни актове”. Въпреки това, в настоящия случай, кметът не е бил страна по договора и не е разполагал с оперативна самостоятелност, защото продажбата се е осъществявала по Жилищния закон от 1991 г. Единственото, което кметът е трябвало да направи, е да провери дали жалбоподателят отговаря на изискванията на закона.

51. По нататък жалбоподателят твърди, че Върховният административен съд не е посочил никакви основания по отношение на неговите аргументи произтичащи от Жилищния закон от 1991 г., въпреки че този въпрос е бил от решаващо значение за изхода на делото. Освен това, този съд не споменава член 120, ал. 2 от Конституцията, въпреки неговата изключителна важност.

52. Най-накрая, жалбоподателят заявява, че процедурата пред Върховния административен съд е била несправедлива, защото съдът по своя собствена преценка е потвърдил, че молбата на кмета за преглед е била подадена в срок. По този начин, той е показал своята пристрастност по отношение на кмета и е нарушил принципа на равнопоставеност. В допълнение на това, процедурата е била несправедлива и в това, че по време на заседанието от 7 октомври 1996 г. страните са имали време да представят аргументи само по отношение на въпроса дали молбата на кмета за преглед е била подадена в срок, докато по съществуващото на делото не се е говорило.

2. Правителството

53. Правителството твърди, че в Наредбата за държавните имоти от 1975 г. в детайли са посочени начинът и условията за продажба на ведомствени жилища, включително и на апартаменти собственост на държавни дружества. Продажбата на държавна собственост на частни лица е сложна сделка, състояща се както от административни така и от гражданско-правни елементи. По българското административно право,

страните по едно правоотношение не са равнопоставени; административният орган има доминираща позиция vis-à-vis частното лице. Ето защо административният орган може да действа едностранно, без да търси съгласието на другата заинтересована страна. Гражданско-правните отношения, в противовес на горното, се характеризират с равнопоставеност на страните.

54. Правителството обяснява, че причините, поради които Върховният административен съд подкрепя твърдението, че отказът на кмета не е “административен акт” по смисъла на член 2, ал. 1 от ЗАП, са тези, че когато се е стигнало до продажба на държавна собственост, одобрението на кмета предхожда изпълнението на договора. Кметът не е действал като административен орган, който издава обвързващи заповеди, а напротив, той е поставен на равна нога vis-à-vis частното лице страна по договора. Той или тя не може да бъде обвързан да даде одобрение от друг орган или от частното лице. Правото на собственост на частното лице не произтича веднага след действието на кмета, а едва след като се осъществят всички елементи на сделката. Ето защо, актът на кмета по отношение на продажбата на държавна собственост не е “индивидуален административен акт” и се намира извън обсега на ЗАП, и не подлежи на обжалване по реда, посочен в него.

55. По-нататък Правителството твърди, че решенията на Върховния административен съд са справедливи и обосновани. Би било излишно, с оглед заключението на съда, че обжалването е недопустимо, да се обсъжда относимостта на Жилищния закон от 1991 г. или нещо повече, всякакви въпроси по съществото на делото.

56. На последно място, Правителството поддържа, че процедурата е била справедлива и, че Върховният административен съд е бил безпристрастен. Необосновано е твърдението на жалбоподателя, че съдът е показал пристрастност, когато по своя собствена инициатива е направил справка по отношение на датата, на която решението на Варненския окръжен съд е било вписано в регистъра. Според протокола от съдебното заседание, участващият в процедурата прокурор е отправил молба към съда да се установи началната дата, от която тече срокът за подаване на молбата за преглед.

Б. Оценката на съда

1. Приложение на член 6, ал. 1

57. В трайно установената практика на Съда, член 6, ал. 1 се отнася единствено до „твърдения” (спорове) относно граждански права и задължения, за които може да се каже, най-малко може да се твърди, че са признати от вътрешното право; той сам по себе си не гарантира определено съдържание на тези права и задължения в материалното

право на държавите-страни по Конвенцията (вж. *3 и други с/у Обединеното кралство* [*Z and Others v. the United Kingdom*] [GC], № 29392/95, пар. 87, ЕСЧП 2001-V, с по-нататъшни препратки). „Твърдението” (спорът), който може да засяга както въпроси по отношение на фактите, така и такива по отношение на закона, може да се отнася не само до действителното съществуване на правото, но също така и до неговия обхват или до начина, по който то може да бъде упражнено. Резултатът от процедурата по отношение на такова право, трябва директно да решава (вж. сред многото източници, *Ле Комт, Ван Льовен и Де Майер с/у Белгия* [*Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium*], решение от 23 юни 1981 г., серия А № 43, стр. 21, пар. 47; и *Бентем с/у Холандия* [*Benthem v. the Netherlands*], решение от 23 октомври 1985 г., серия А № 97, стр. 14-15, пар. 32).

58. Съдът първо ще се занимае с въпроса дали може да се твърди, че е налице право, в самостоятелния смисъл на член 6, ал. 1 от Конвенцията (вж., *mutatis mutandis*, *Кьониг с/у Германия* [*König v. Germany*], решение от 28 юни 1978 г., серия А № 27, стр. 29-30, пар. 88), признато от националното законодателство, да се закупи апартамент на преференциална цена. Единственото, което трябва да се установи, за да се констатира дали случаят е бил такъв, е да се види дали аргументите на жалбоподателя в това отношение са били достатъчно защитими; няма нужда да се решава дали те са били основателни по отношение на българското право (вж. *Ле Калвез с/у Франция* [*Le Calvez v. France*], решение от 29 юли 1998 г., Доклади по решения 1998-V, стр. 1899-900, пар. 56). Извършвайки това, той трябва да вземе под внимание текста на националния закон по отношение на релевантните правни положения и тяхното разбиране от националния съд, ако има такова. Този момент трябва да бъде определен чрез препратка към времето, когато жалбоподателят е започнал въпросния процес, тъй като по-късните заключения на Върховния административен съд в смисъл, че за общината по националното право не съществува задължение да продава, не отменят с обратна сила основателността на претенцията на жалбоподателя (вж. *3 и други с/у Обединеното кралство* [*Z and Others v. The United Kingdom*], цитирано по-горе, пар. 89).

59. Жалбоподателят твърди, че текстът на параграф 4 от допълнителните разпоредби на Жилищния закон от 1991 г., с промените от 3 август 1992 г. – че ведомствата „продават ... наличните жилища на своите работници и служители” – му дава правото да закупи апартамента, при положение, че той отговаря на определени условия, което той твърди, че е налице. Мнението на Съда е, че разпоредбата може да бъде прочетена като даваща такова право, още повече, че Правилникът за прилагане говори за „правоимащи” лица (вж. по-горе параграфи 26 и 28).

60. Може да има известни съмнения по отношение на термина „ведомства“ – чието значение по време на прехода от напълно държавна към пазарна икономика през 90-те години не е напълно ясно и обхваща новосъздадените държавни търговски дружества и съответно дали работодателят на жалбоподателя е трябвало да се съобрази със задължението произтичащо от тази разпоредба. Въпреки това изглежда, че отговорът на този въпрос се намира в параграф 18, ал. 1 от преходните и заключителни разпоредби на Правилника за прилагане на Закона – където е казано, че жилищата по параграф 4 от допълнителните разпоредби на закона са посочени като дълготрайни активи на държавните търговски дружества и разликата между продажната им цена и балансовата им стойност, се отразява в намаление на капитала на предприятието (вж. по-горе параграф 32). Още повече, че националните съдилища, а и самият работодател на жалбоподателя – не са имали никакви съмнения, че макар и преобразувано в акционерно дружество, то продължава да бъде „държавно предприятие“ по смисъла на националното право и че въпросният апартамент, макар и част от активите на държавното акционерно дружество, е бил ведомствен (вж. по-горе параграфи 11, 14, 20 и 22).

61. Страните не посочват никаква национална съдебна практика, тълкуваща параграф 4 от допълнителните разпоредби на закона. Все пак, Съдът смята, като се вземат под внимание горните съображения, че тълкуването на закона от жалбоподателя е най-малкото приемливо. Това е било потвърдено и от решението на Варненския окръжен съд, който е решил в негова полза и изрично е счел, че той има право да закупи апартамента, в който живее (вж. по-горе параграф 14).

62. По този начин, Съдът е убеден, че в началото на процеса е имало сериозен и действителен спор относно съществуването на право, предявено от жалбоподателя по националното законодателство.

63. Остава да се установи, дали резултатът от процеса е бил решаващ за това право (вж. *Ле Комт, Ван Льовен и Де Мейре* [*Le Compte, Van Leuven and De Meyere*], цитирано по-горе, стр. 21, пар. 46 *in limine*; и *Балмер-Шафрот и други с/у Швейцария* [*Balmer-Schafroth and Others v. Switzerland*], решение от 26 август 1997 г. докладчи 1997-IV, стр. 1359, пар. 39). По тази точка Съдът отбелязва, че, както е посочено по-горе, по настоящото дело националните съдилища не са имали съмнения, че работодателят на жалбоподателя макар и преобразуван в държавно търговско дружество, продължава да бъде „ведомство“ по смисъла на Наредбата за държавните имоти от 1975 г. и трябва да съблюдава посочената в нея процедура за продажба на апартамент на един от своите служители, а именно да се обърне към общината за изпълнение на сделката (вж. по-горе параграфи 14, 20 и 22). Изглежда, че това е била процедурата, следвана в много случаи,

аналогични на този на жалбоподателя. По този начин, Съдът е убеден, че към момента на осъществяване на сделката по силата на националното право, одобрението на кмета е било необходимо и съответно процедурата, свързана с неговия отказ да даде одобрение, са били определящи по отношение на твърдяното от жалбоподателя право да закупи апартамента (вж., *mutatis mutandis*, *Рингайзен с/у Австрия* [*Ringeisen v. Austria*], решение от 16 юли 1971 г., серия А, № 13, стр. 39, пар. 94 *in fine*).

64. Вземайки под внимание горните съображения и отбелязвайки, че твърдяното право да се придобие апартамента е било индивидуално и икономическо по своята същност и като такова „гражданско“ по смисъла на член 6, ал. 1 от Конвенцията, Съдът заключава, че разпоредбата е приложима.

2. Съответствие с член 6, ал. 1

65. В началото Съдът отбелязва, че за разлика от делата *Брумарешку с/у Румъния* [*Brumărescu v. Romania*] ([GC], № 28342/95, ЕСПЧ 1999-VII), *Совтрансавто с/у Украйна* [*Sovtransavto Holding v. Ukraine*] (№ 48553/99, ЕСПЧ 2002-VII) и *Райбук с/у Русия* [*Ryabykh v. Russia*] (№ 52854/99, ЕСПЧ 2003-IX), и последиците от тях, настоящото дело не се отнася до положение, при което едно окончателно и обвързващо решение е било отменено в специално производство. Това е така, защото за разлика от положенията, преобладаващи във всички тези дела и въпреки терминологичното сходство, производства за преглед по реда на надзора пред бившия Върховен съд не са били, след реформата на ГПК от 21 април 1990 г., специални производства, а част от нормалната триинстанционната процедура (вж. *Стоичков и Шиндаров с/у България* [*Stoitchkov and Shindarov v. Bulgaria*], №№ 24571/94 и 24572/94, решение на Комисията от 28 юни 1995 г., Решения и доклади 82, стр. 85, при стр. 94; *Петров с/у България* [*Petrov v. Bulgaria*], № 24140/94, решение на Комисията от 22 февруари 1995 г., недокладвано; *Станков и Обединена македонска организация Илинден* [*Stankov and the United Macedonian Organisation Ilinden*], №№ 29221/95 и 29225/95, решение на Комисията от 29 юни 1998 г., недокладвано; *Маринчев с/у България* [*Marintchev v. Bulgaria*] (решено), № 43232/98, 8 юли 2003 г.; и *Райчинов с/у България* [*Raichinov v. Bulgaria*] (решено), № 47579/99, 1 февруари 2005 г.). Това е било така, защото (i) те са били непосредствено достъпни за страните в процеса, (ii) по правило са били започвани, както и настоящето дело, от страните по делото, а не от трета страна- представител на държавата, (iii) възможността за тяхното започване е била обект на относително кратки срокове, и (iv) Върховният съд при тези производства е могъл, подобно на касационен съд, да провери дали решенията на по-долните съдилища

са противоречали на закона или са били необосновани, или дали е имало съществено нарушение на процедурата, и е разполагал с правомощието да ги отмени (вж. по-горе параграфи 43-45). Ето защо, въпреки че решението на Варненския окръжен съд и било прието за окончателно, на практика то не е било такова и действително е било отменено в производството за преглед.

66. Въпреки това, Съдът трябва да провери дали решенията на Върховния административен съд по това производство нарушават правото на жалбоподателя по член 6, ал. 1 от Конвенцията да получи съдебни разрешение на твърдяното от него по това дело право да придобие въпросния апартамент.

67. По тази точка той повтаря, че член 6, ал. 1 от Конвенцията гарантира на всеки правото да се жалва пред съд или трибунал по отношение на негови граждански права и задължения; по този начин този член възплъщава “правото на съд”, като един от неговите аспекти е правото на достъп (вж. *Голдер с/у Обединеното кралство* [*Golder v. the United Kingdom*], решение от 21 февруари 1975 г., серия А № 18, стр. 13-18, параграфи 28-36; и *Осман с/у Обединеното кралство* [*Osman v. the United Kingdom*], решение от 28 октомври 1998 г., Доклади 1998-VIII, стр. 3166, пар. 136, и стр. 3169, пар. 147).

68. Докато по настоящето дело е ясно, че жалбоподателят не е бил лишен от пратото да започне производство за обжалване, това не е задоволително, защото правото на достъп до съд включва не само правото да се започне производство, но също така и правото да се получи решение по спора от съд (вж. *Кутич с/у Хърватска* [*Kutić v. Croatia*], № 48778/99, пар. 25, ЕКПЧ 2002-II; и *Лунгочи с/у Румъния* [*Lungoci v. Romania*], № 62710/00, пар. 35, 26 януари 2006 г.).

69. Ето защо, Съдът трябва да установи дали Върховният административен съд на практика е решил спора, тъй като само фактът, че жалбата е била счетена за недопустима, не означава, че на жалбоподателя е бил отказан достъп до съд, вземайки предвид, че отнесенят от него за решаване спор пред съда е бил предмет на основно проучване (вж. *mutatis mutandis*, *Обермайер с/у Австрия* [*Obermeier v. Austria*], решение от 28 юни 1990 г., серия А № 179, стр. 21, пар. 68).

70. В тази връзка Съдът отбелязва, че *ratio decidendi* на тричленния и петчленния състави на Върховния административен съд е било, че не е било възможно обжалване, защото мълчаливият отказ на кмета не е бил “индивидуален административен акт” по смисъла на ЗАП, защото той не е действал като административен орган, а като страна по един бъдещ договор и по този начин е бил поставен на равна нога със жалбоподателя (вж. по-горе параграфи 20 и 22). Вярно е също така, че те са счели, че Наредбата за държавните имоти от 1975 г. не поражда право за придобиване на ведомствен апартамент. Въпреки това, те не

се занимават със съществуването на жалбата на жалбоподателя и основният момент в неговия аргумент, а именно, че по силата на параграф 4 от допълнителните разпоредби на Жилищния закон от 1991 г., допълнен с промените влезли в сила на 3 август 1992 г., то е имал специфичното право да придобие апартамента, ако разбира се, той изпълнява условията, посочени в член 2, ал. 1 от Закона.

71. Съдът не може да се присъедини към предложението на Правителството, че тази теза очевидно е толкова необоснована, че не е имало нужда Върховният административен съд да се занимава с нея. Фактът, че Варненският окръжен съд е базирал мотивите си основно на нея, предполага обратното (вж. по-горе параграф 14). Ето защо е необходимо да се установи дали мълчанието на Върховния административен съд може да бъде основателно обяснено като скрит отказ. По тази точка, Съдът отбелязва, че въпросната разпоредба е специална и е приета повече от петнадесет години след Наредбата за държавните имоти от 1975 г. и то по време на всеобхватни реформи в страната. Тя не се занимава общо с продажбата на държавна собственост, а с един много по-тесен въпрос – за възможността служители в “държавни предприятия” да закупят апартаментите, в които живеят като наематели (вж. по-горе параграфи 24-27). Ето защо, изглежда, че нейното действие е било от решаващо значение за изхода на делото и за това е изисквало конкретен и изричен отговор. Въпреки това, тя дори не е била спомената, да не говорим за обсъждането ѝ в мотивите на двата състава на Върховния административен съд (вж. по-горе параграф 23). При тези обстоятелства, е невъзможно да се установи, дали те просто са пропуснали да се занимават с този въпрос или са възнамерявали да го отхвърлят и ако това е било тяхното намерение, какви са били мотивите им да решат така (вж. *Хигинс и други с/у Франция* [*Higgins and Others v. France*], решение от 19 февруари 1998 г., Доклади 1998-I, стр. 61, пар. 43).

72. Съдът не следва да определя правния ефект от тази разпоредба върху позицията на жалбоподателя. Това е въпрос на българското право, който попада в изключителната компетентност на българските съдилища. Въпреки това, той повтаря, че докато член 6, ал. 1 не урежда конкретни правила за това как да се изготви и представи съдебно становище и не може да бъде тълкуван като изискващ подробен отговор по всеки аргумент повдигнат от страна по дело, той задължава съдилищата да дават достатъчни мотиви за решенията си (вж. *Руиз Тория и Хиро Балани с/у Испания* [*Ruiz Torija and Hiro Balani v. Spain*], решения от 9 декември 1994 г., серия А, №№ 303-А и 303-Б, стр. 12, параграфи 29 и 30, параграфи 27 и 28; и *Албания с/у Румъния* [*Albina v. Romania*], № 57808/00, пар. 33, 28 април 2005 г.). В резултат на празнотата в мотивите на Върховния административен съд, от производството произтича, че националните съдилища нямат

компетентност да разгледат жалбата на жалбоподателя. Ето защо, жалбоподателят не е могъл да получи окончателно правно разрешение на твърдяното от него право да придобие апартамента. Съдът счита, че за съществуващата ситуация не е било предложено никакво разрешение. В частност, нито Върховният административен съд, нито Правителството, са обосנוвали отказа на достъп до съд с факта на преследване на легитимна цел, която е в логическа връзка и пропорционална с използваните средства. Трябва да се отбележи, от друга страна, че е нахърнена самата същност на правото на жалбоподателя, тъй като излиза, че той не е могъл да прибегне до друга възможност за удовлетворение (вж., *mutatis mutandis*, Осман [Osman], цитирано по-горе, стр. 3171, пар. 153).

73. Установявайки, че на жалбоподателя несправедливо е било отнето правото на ефективен достъп до съд, Съдът не счита за необходимо да разглежда отделно неговата жалба относно конкретни аспекти на твърдяната несправедливост на производството пред Върховния административен съд, довела до този резултат (вж., *mutatis mutandis*, Райбук [Ryabukh], цитирано по-горе, пар. 59).

74. Следователно е налице нарушение на член 6, ал. 1 от Конвенцията.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

75. По отношение на жалбоподателя, основните факти по жалбата по член 6, ал. 1 от Конвенцията пораждат нарушение и на член 13, който гласи:

“Всеки, чиито права и свободи провъзгласени в [тази] Конвенция са нарушени, трябва да разполага с ефикасни вътрешно правни средства за тяхната защита от съответна национална институция дори и нарушението да е извършено от лица, действащи в качеството си на представители на официалните власти.”

76. Съдът не счита за необходимо да се произнесе по тази теза, защото доколкото по отношение на претендираното право става въпрос за гражданско такова, изискванията на член 13 не са толкова строги, колкото тези в член 6, ал. 1 и са погълнати от тях (вж. измежду много други институции *Бритиш-Американ Тобако Кампъни Лтд с/у Холандия* [British-American Tobacco Company Ltd v. the Netherlands], решение от 20 ноември 1995 г., серия А № 331, стр. 29, пар. 89; *Бауман с/у Франция* [Baumann v. France], № 33592/96, пар. 39, 22 май 2001 г.; *Кришан с/у Румъния* [Crişan v. Romania], № 42930/98, пар. 32, 27 май 2003 г.; и *Капитал Банк АД с/у България* [Capital Bank AD v. Bulgaria], № 49429/99, пар. 121, 24 ноември 2005 г.).

III. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1

77. Жалбоподателят се оплаква, че кметът не е одобрил закупуването на апартамента и по този начин го е лишил от правото му да го придобие на преференциална цена. Той се позовава на член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, който гласи следното:

“Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.”

78. Според жалбоподателя, параграф 4 от допълнителните разпоредби на Жилищния закон от 1991 г. с допълненията влезли в сила на 3 август 1992 г., му дава право като наемател да закупи апартамента на преференциална цена и задължава съответните държавни органи да одобрят продажбата. Докато първоначлният текст на параграф 4 гласи, че “Ведомствата ... могат да продават наличните жилища”, след допълненията, той вече гласи, че “Ведомствата ... продават ... наличните жилища”. Следователно, след 3 август 1992 г. ведомствата, каквото е и неговия работодател, са задължени да продават наличните апартаменти, при положение, разбира се, че лицата желаещи да ги закупят отговарят на изискванията на Закона. Законът е бил приет много по-късно от Наредбата за държавните имоти от 1975 г., още повече, че представлява *lex specialis* по отношение на нейните по-общи разпоредби.

79. Жалбоподателят твърди, че макар че е вярно, че само компетентните органи могат да се произнесат за наличието или липсата на необходимите условия за закупуването на апартамента, тези органи са отказали да направят точно това. Жалбоподателят е предоставил на общината всички необходими документи, целящи да потвърдят, че той отговаря на законовите изисквания, но тя не е разгледала случая. Собственикът на апартамента – работодателят на жалбоподателя – се е съгласил с продажбата. При тези обстоятелства, кметът не би могъл да преразглежда въпроса, а може единствено да провери дали жалбоподателят изпълнява изискванията на закона.

80. По-нататък жалбоподателят твърди, че Правителството очевидно е признало, че той има право да закупи апартамента. Наличието на необходимите условия за закупуването му, въпреки че не са били предмет на разглеждане в съдебното производство, може да

се приеме, че са налице чрез съгласието за покупката дадено от Борда на директорите на работодателя на жалбоподателя. Единствената причина сделката да не приключи е бил отказът на кмета да издаде съответната заповед. Необходимостта от тази заповед е съществувала, поради остарелите разпоредби в Наредбата за държавните имоти от 1975 г. При тези обстоятелства, жалбоподателят е бил поставен в абсурдната ситуация да има правото да закупи апартамента на преференциална цена, да е получил съгласието на собственика на апартамента – неговият работодател, но да не може да го придобие поради нежеланието на общинските власти да разгледат неговия случай.

81. Правителството твърди, че правото да се закупи апартамент по силата на параграф 4 от допълнителните разпоредби на Жилищния закон от 1991 г. е обвързано с множество изисквания: че съответното лице има доказана нужда от жилище, че общата сума от доходите на неговото домакинство, изчислена по специални методи, е под определен праг, че той, след определена дата, не е притежавал други жилища негова собственост и т.н. След като жалбоподателят доказва, че отговаря на тези изисквания, единствено компетентният орган е този, който може окончателно да се произнесе по въпроса.

82. Съдът отбелязва, че жалбата по член 1 от Протокол № 1 е директно свързана с тази разглеждана по член 6, ал. 1 от Конвенцията. Вземайки под внимание заключенията си по този член и изводът, че жалбоподателят несправедливо е бил лишен от възможността да получи разрешение на твърдяното от него право да придобие апартамента, Съдът счита, че не може да разсъждава, каква би била ситуацията ако жалбоподателят би имал ефективен достъп до съд. За това, той не счита за необходимо да се произнесе по въпроса дали жалбоподателят е имал владение по смисъла на член 1 от Протокол № 1 и съответно по отношение на жалбата основана на този член (вж. *Глод с/у Румъния* [*Glod v. Romania*], № 41134/98, пар. 46, 16 септември 2003 г.; *Албина* [*Albina*], цитирано по-горе, пар.43; и *Лунгочи* [*Lungoci*], цитирано по-горе, пар. 48).

III. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 14 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

83. Жалбоподателят също така твърди, че е жертва на дискриминация в нарушение на член 14 от Конвенцията във връзка с член 1 от Протокол № 1 и член 6, ал. 1 от Конвенцията, защото, за разлика от много свои колеги, той не е могъл да закупи наетия от него апартамент и неговото дело не е било разгледано по същество. Член 14 гласи:

“Упражняването на правата и свободите, изложени в [тази] Конвенция следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана по-специално на пол,

раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение или друг някакъв признак.”

84. Съдът счита, че жалбата по член 14 е равностойна на повторно заявяване на оплакванията по член 6, ал. 1 от Конвенцията и по член 1 от Протокол № 1. Следователно, няма нужда същите въпроси да се разглеждат още веднъж в контекста на член 14 (вж. *Хентрих с/у Франция* [*Hentrich v. France*], решение от 22 септември 1994 г., серия А, № 296-А, стр.24, пар. 66; и *ОГИС-Институт Станислас, ОГЕЦ Сейнт-Пи X и Блани де Кастий и други с/у Франция* [*OGIS-Institut Stanislas, OGECE Saint-Pie X and Blanche de Castille and Others v. France*], №№ 42219/98 и 54563/00, пар. 90, 27 май 2004 г.).

IV. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

85. Член 41 от Конвенцията гласи:

“Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение. Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

А. Вреди

86. Жалбоподателят претендира 20,000 евро (EUR) като обезщетение за имуществени вреди, претърпени от него поради невъзможността да закупи апартамента по намалена цена. Той претендира още и 5,000 евро обезщетение за неимуществени вреди претърпени в резултат на липсата на ефективен достъп до съд и продължителната несигурност на неговото правно положение.

87. Правителството не представя становище.

88. Съдът отбелязва, че по настоящето дело, едно решение за справедливо удовлетворение може да бъде основано единствено на факта, че жалбоподателят не е могъл да се облагодетелства от гаранциите на член 6, ал. 1 от Конвенцията. Тъй като Съдът не може да разсъждава по отношение на резултата от производството, ако положението би било друго, той не намира за необосновано да гледа на жалбоподателя като на лице, пострадало от загубата на реални възможности. Към това трябва да се прибави и обезщетение за неимуществената вреда, чиято обезвреда не може да бъде постигната единствено с установеното с настоящето решение нарушение на Конвенцията (вж. *Кришан* [*Crişan*], пар. 36; *Глод* [*Glod*], пар. 50; и *Албина* [*Albina*], пар. 49, всичките цитирани по-горе). Решавайки въз основа на справедливостта, както изисква член 41 от Конвенцията,

Съдът присъжда на жалбоподателя 3,000 евро, заедно с всички данъци евентуално платими върху сумите за вредите взети заедно.

89. Освен това Съдът счита за необходимо да отбележи, че с решение, по което той установява нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея, на държавата-ответник се налага правното задължение не само да заплати съответните суми присъдени като справедливо обезщетение, но също така да избере, което ще бъде наблюдавано от Комитета на министрите, общи и/или ако е подходящо индивидуални мерки, които да бъдат приети в нейния национален правен ред, за да се сложи край на нарушенията установени от Съда, и да извърши всички възможни поправки от тези последствия по такъв начин, че да възстанови доколкото е възможно ситуацията съществувала преди нарушението (вж. *Лунгочи [Lungoci]*, цитирано по-горе, пар. 55, цитиращо *Иласку и други с/у Молдова и Русия [Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia]* [GC], № 48787/99, пар. 487, ЕСЧП 2004-VII). В случай на нарушение на член 6 от Конвенцията, жалбоподателят трябва, доколкото е възможно, да бъде поставен в позицията, в която би бил ако изискванията на тази разпоредба не са били пренебрегнати (вж. *Лунгочи [Lungoci]*, цитирано по-горе, пар. 55; и *mutatis mutandis*, *Сейдович с/у Италия [Sejdovic v. Italy]* [GC], № 56581/00, пар.127, ЕСЧП 2006-...).

90. В тази връзка Съдът отбелязва, че член 231, ал. 1 (з) от ГПК приложим в производства по административни дела, каквото е въпросното (вж. по-горе параграф 46) позволява да се иска възобновяване на производство по националното право, когато Съдът е установил нарушение на Конвенцията и на нейните Протоколи. Във всеки случай, Съдът е на мнение, че най-подходящата форма за удовлетворение по дела, по които той намира, че жалбоподателят в нарушение на член 6, ал. 1 от Конвенцията е бил лишен от достъп до съд, по правило е, своевременно възобновяване на производството и преразглеждане на случая при спазване на всички изисквания на един справедлив процес (вж. *Лунгочи [Lungoci]*, цитирано по-горе, пар. 56, с по-нататъшни препратки).

В. Разноски по производството

91. Жалбоподателят претендира заплащането на 2,240 евро разноски за процесуалното представителство пред Съда. Също така, той претендира и 30 евро за пощенски разходи и 296 евро за превод на тридесет и седем страници.

92. Правителството не представя становище.

93. Съгласно практиката на Съда разноските във връзка с производството подлежат на възстановяване, единствено доколкото е доказано, че същите са направени действително и по необходимост,

както и че в количествено отношение са разумни. В настоящия случай, като взема предвид информацията, с която разполага и посочените по-горе критерии, Съдът смята за основателно да му присъди 1,500 евро, както и всички данъци, евентуално платими върху тази сума.

С. Лихва при неизпълнение

94. Съдът счита за уместно лихвата за неизпълнение да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процента.

ПОРАДИ ТЕЗИ ПРИЧИНИ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Приема*, че е налице нарушение на член 6, ал. 1 от Конвенцията;
2. *Приема*, че не е необходимо произнасяне по отношение на твърдението, че е налице нарушение на член 13 от Конвенцията;
3. *Приема*, че не е необходимо произнасяне по отношение на твърдението, че е налице нарушение на член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията;
4. *Приема*, че не е необходимо произнасяне по отношение на твърдението, че е налице нарушение на член 14 от Конвенцията;
5. *Определя*
 - (а) че държавата-ответник трябва да заплати на жалбоподателя, в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, следните суми, които се изчисляват в български лева по курс на датата на изплащането им:
 - (i) EUR 3,000 (три хиляди евро) за претърпените имуществени и неимуществени вреди;
 - (ii) EUR 1,500 (хиляда и петстотин евро) за разноските по делото;
 - (iii) данъците, които евентуално се начисляват върху посочените суми;
 - (б) че от изтичането на горепосочените три месеца до изплащането на определените суми върху тях се начислява проста лихва, равна на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка през срока на неизпълнение, увеличена с три процента;

5. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Съставено на английски език и оповестено в писмен вид на 10 август 2006 г., в съответствие с правило 77, ал. 2 и 3 от Правилника на съда.

Клаудия ВЕСТЕРДИЙК

Секретар

ПЕЕР ЛОРЕНЦЕН

Председател